

T A P A S Z T A L A T C S E R E

SZÜCS JÓZSEF:

AZ OKTATÓ-NEVELŐ MUNKA EGYSÉGE ÉS
DIFFERENCIÁLTSÁGA

/1972. november 15-től december 15-ig a kijevi T. Secvcsenko Állami Egyetem Előkészítő Fakultás munkájának megismerése céljából tanulmányi uton vettem részt. Munkatervem teljesítésével betekintést nyertem a programozott oktatásba, a hallgatók világnézeti, politikai, kulturális nevelésébe, illetve az oktatási folyamatba./

Világnézeti, politikai és kulturális nevelés

Az egyetem előkészítő fakultásán sokrétű, jól megszervezett s igen eredményes világnézeti, politikai és kulturális nevelés folyik. Valamennyi szakirányú csoportnak sajtó-, rádió-, és országismeret-órája is van, amelyet egy-egy tanszék illetve tanár vezetésével irányítanak.

A sajtóórákat fokozatosan vezetik be. 2-3 héten fél-fél órát, majd a következő hónapon át egy, majd a 7-8 héttől két-három órát fordítanak rá /műszakiaknak kettő, orvosoknak is, viszont bölcsészeknek, közgazdászoknak 3./ Célja az olvasóvá nevelés, az hogy a hallgatók a célnyelven szerezzenek információt, politikailag tájékozódottak legyenek, megismerjék a Szovjetuniót, a jellegzetes újságnyelv elsajátításával hozzájáruljanak az internacionalista személyiség neveléséhez, /Céljában és módszerében nagyon hasonlít az általam csaknem három éve kikísérletezett és alkalmazott sajtó-órára, azzal az óriási különbséggel, hogy náluk egységesen bevezették, kötelező, s vizsgaanyagként is szerepel./

A rádió-óra feladata a napi események, belföldi és a nemzetközi hírek szóban történő közlése - valamennyi csoport számára, nyelvórán történő előkészítéssel, és utólagos megbeszéléssel.

Célja megegyezik a sajtó-óráéval, de amíg utóbbin oktatási szempontból a szintetikus olvasás és a beszédkészség fejlesztése a cél, a rádió-órán a hallás utáni megértés. /A rádió adásainak az oktató-nevelő munkába való bevonásával szintén harmadik éve foglalkozom. A feldolgozás módszerében csaknem egyezik, de a kijevi effektivebb, mert általánosan bevezetett, az Intézeti rádió hálózattal könnyebben megvalósítható. A magnóra felvett anyag oktatása viszont differenciáltabban lehetséges, mint Kijevben, ezen kívül az ottani kutatások pl. a rövidebb közérthető tudományos, műszaki, orvosi, közgazdasági és irodalmi jellegű előadások meghallgatásával, illetve azok felhasználásával még nem foglalkoznak, holott tapasztalatom szerint mind az információ szerzésben, mind a hallás utáni megértés gyakorlásában nagy szerepük van./

Országismeret /Sztránovedenyije/ oktatását külön tanszék látja el a fakultáson. Politikai célja a Szovjetunió megismertetése. Munkájuk órán kívülre is kiterjed: rendszeres filmbetítés kíséri a tananyagot, "ki mit tud" vetélkedőket szerveznek a tanultak alapján, kiállításokat, muzeumokat látogatnak. Nyári időszakban szervezik a pihenő és építőtáborokat s vezetik az ott folyó munkákat. Az országismeret c. tantárgy bevezetése fokozatosan történik a harmadik héttől, s természetesen minden szakirány számára kötelező. Az előadásokat oroszul tartják, tolmácsok fordítják idegen nyelvre, de az I. Makarova vezette tanszék kísérletei alapján teljesen a célnyelven óhajtnák megoldani.

Az órán kívüli nevelés jelentős területe a diákothor és a diáklub:

A diákothorban külföldi és szovjet hallgatók bevonásával "bőrovaja" /l. közjóléti/ kulturális, propaganda, menza és egészségügyi szekció működik. Valamennyi szekciót külön-külön egy-két tanár patronál. A szekció élén egy szovjet hallgató áll. Igen jelentősek a nemzetiségi esteken kívül a diákothorok saját /külön/ politikai és kulturális rendezvényei. Mind a diákothori tisztségeket, mind a csoport tisztségeket a nevelő munkánk fokozása érdekében elemeznünk kell - a fakultáson minden csoportnak sztárosztája

és helyette van-, hogy még eredményesebb legyen nevelő munkánk, több lehetőséget nyujtsunk a hallgatóknak önálló és felelősségteljes tevékenységre. A nyelvi környezet megteremtése érdekében is az eddigieknél jóval többet kell tennünk.

A diákklub helyileg nem a fakultás épületében, hanem az egyetemen működik. Gyakran rendeznek megemlékezéseket, évfordulókat ünnepelnek meg, irodalmi és politikai jellegű estéket szerveznek. Legutóbb pl. Puskin-est volt. Tiltakozó gyűléseket is szoktak összehívni, felvonulásokon vesznek részt, valamint segítenek a hallgatók nyári szünetének megszervezésében, a lebonyolításban /pihenő és pihenőmunkatáborok/. Saját zenekaruk van, rendszeresen folyik vetélkedő a külföldi hallgatók számára a kijevi televízió stúdióban is. /Ajánlatos, hogy a mi nemzetközi diákklub vezetőinek részletesen ismerkedjenek meg a kijevi nemzetközi diákklub munkájával, ahol igen jelentős tevékenységet fejtenek ki a magyar hallgatók is./

Az oktatógépek laboratóriuma

/Kabinet ebucsjusszja usztrosztv./

A kijevi előkészítő fakultáson rendszeres gépi programozott oktatás folyik heti 3 órában /egyszer órarend szerint, kétszer pénteki szabad időben/. A gyakorlásra és ellenőrzésre egyaránt alkalmas gépek Alfa 2 és Alfa 2I, összesen 14-, a következő sajátosságokkal rendelkeznek:

- 1/ Egy óra alatt 120-200 mondatot képes egy-egy hallgató 45 perces órán elvégezni.
- 2/ Könnyen programozhatók, jól kezelhetők, a tanár jelenlétében a munka folyamatos, a gépi ellenőrzést időnként tanári ellenőrzés egészítheti ki.
- 3/ A műveletek elvégezhetők némán, vagy félhangosan.
- 4/ Témakús a szókincsében: pl. sajtó órához, a közgazdasági és országismerethez nyújtanak hasznos terminusz technikusokat, illetve a társalgási témákhoz: pl. egyetem, város, mozi . . .

- 5/ Az elágazásos programozásnak megfelelően a hallgatók négy megadott variáció közül választják ki a megfelelőt.
- 6/ Ahol lehetséges, a szövegek alatt képek is állnak. Pl. Ez ujság. /kép: egy ujság/ Ezek ujságok /kép: több ujság/
- 7/ A gépek alkalmazsak a tanórán tanultak begyakorlására és ellenőrzésére, s bizonyos százaléku új lexikai egység bevezetése is.

Az értékelést és az osztályzást a gépek végzik el. A kapott osztályzatot a hallgatók egy erre a célra rendszeresített táblára írják összesítési céllal.

A gépi programozott oktatás értékelését két csoport munkája alapján /1972. XI. 20. 24-es vietnami és a 32-es /sziriai, atrikai/, 1972. XI.24./ ismertetem:

1. 2 hallgató valamennyi gépen elvégezte a műveleteket /14/
2. 1 13-at, 3. 1 12-öt, 4. 2 11-et, 5. 2 hallg. 10-et,
6. 2 9-et, 7. 2 8-at, 8. 2 hallg. 7-et. Egy-egy osztályzat 3-as volt, de a legtöbb 4-es és 5-ös. Anélkül, hogy százalékban kimutatnánk, könnyen megállapítható a túlságosan nagy differencia a végzett munkát illetően. Pl. A két csoport közül csupán egy-egy hallgató teljesített minden műveletet, kettő pedig csak felét, tehát az átlag körüli szóródás /7-10,3-14/ egyformán nagyon nagy mindkét csoportban. /Megjegyzem, hogy a DPO-ban, mint programozott oktatásban gépek nélkül is több művelet elvégezhető, a végzett munkát illetően jelentéktelen átlagteljesítmény körüli szóródással. Vagyis a mennyiségmutatók szerint is jobb s gazdaságosabb a DPO, következőképpen az elsajátítás foka szintén.

Eltételezve az említett hiányosságoktól a tanárok és a hallgatók szívesen dolgoznak az oktató gépeken, hasznosnak tartják, s valóban a frontális oktatással összehasonlítva sokkal eredményesebb az azonnali visszacapcsolás, az individualizált tanítás és a sok művelet elvégzése miatt.

E tanulmányi ut a programozott oktatást illetően nem nevezhető ki-elégítőnek:

1. A jelenlegi laboratóriumok elavult, korszerűtlen, újabb gépeken átköltözés után fognak dolgozni.
2. A programozott oktatást illetően javaslom, hogy tüzetesebb tanulmányozása érdekében a következő tanévben egy kollektíva ismét foglalkozzon a kérdéssel. Kijevben a programozás, a programozott oktatás igen tág fogalmat jelöl, ajánlatos, hogy olyan menjen ki, aki maga is programozott oktatással tanít illetve megelőző elméleti "kutatást" és kísérleti tanítást végzett. Ugyanez vonatkozik a szemléltető eszközök alkalmazására is.

Az oktatási folyamat elvi alapjai
és az elvek gyakorlati megvalósítása

Az oktatás a kijevi fakultáson sokrétű és tudományosan megalapozott. Tanóráik intenzívek, modernül megszervezettek, rendszeresen alkalmazzák a páros munkát, un. fél-programozott oktatás folyik, igen eredményesen dolgoznak főleg az intézetben írt tankönyvek és segédkönyvek alkalmazásával, de felhasználják más előkészítő fakultások könyveit is.

Két hetes fonetikai bevezető után a Vodnij grammaticseszkij kursz c. tankönyvük alapján tanítanak, a nyelvtanár bevezeti, megtanítja a szaktárgyak minimális szakszókincsét, s az igeragozásból és a főnévragozásból a legszükségesebbeket.

/S természetesen a köznyelvet is./ A szeptember végén kezdett csoportokban már november közepétől a matematikát, biológiát, kémiát, fizikát, ábrázoló geometriát a szaktanárok oktatják, ugyanis tartanak számukra közigazdasági, jogi, irodalmi ismereteket nyújtó órákat, sajtó- valamint rádióórát. Ezeken az órákon teljes értékű munka folyik. Pl. Matematikát mérnök szakirányú hallgatóknak ötödik héttől négy órában tartanak összevont csoportokban /két csoport/. /A 7-es csoport 3. foglalkozásán vettem részt, vagyis az 5-6 órájukon. Mind a 18 hallgató aktívan dolgozott, sok feladatot megoldottak. Az 1. óra ismétlés volt /törtek/, a 2. új anyagközlés begyakorlással. A tankönyv orosz, arab, spanyol,

Az oktatásban fő szempontjuk, hogy módszereik a legjobb eredményt nyujtsák. Elvük a gyors bevezetés és a tartós ismeret. Ennek biztosítása érdekében az irányítás, a szabályozás és az ellenőrzés igen alaposan kidolgozott. Módszereikben egyaránt helyet kap a hagyományos, az audio-vizuális és a programozott oktatás. /Az eredményes oktatáshoz - a kijevi példa ezt bizonyítja, s magam is kifejtettem már a DPO-ról írt dolgozatomban - nem egyes módszerek, hanem a módszerek komplex alkalmazása szükséges. Tehát az előkészítő Intézetek profiljának a legjobban a módszerek komplex alkalmazása felel meg, míg a gyors tanfolyamok egy-egy módszerre is épülhetnek./

Az előkészítő intézetekben csaknem egyforma követelmények szükségesek az olvasásban, a hallás utáni megértésben, a beszédben, és az írásban. /jegyzetelés/. A célnyelv gyakorlati elsajátítása azt jelenti, hogy a hallgatónak tudnia kell kommunikációs viszonyba lépnie a környezetével:

1. Szóbeli és írásbeli monológusban a tankönyv tematikája, az aktív szókincs alapján;
2. Párbeszédet folytatni adott szituációban,
3. Képesnek kell lennie hallás utáni megértésre,
4. El kell tudnia olvasni közepes nehézségű köznyelvi, politikai, irodalmi és szaknyelvi szöveget /beleértve a népszerű tudományos irodalmat is/

Az idegen nyelvek oktatásának pszichológiája szerint /Artemov, Subin, Beljaev/ a beszédtevékenység valamennyi ágát külön kell oktatni, bármennyire is összefüggőek azok. A nyelvoktatás első szakaszában előtérbe kell helyezni a hallás utáni megértést és a beszédet, a második szakaszban az olvasást és az írást /vagyis a szintetikus olvasást, az írást illetően pedig a szöveg illetve az előadás jegyzetelésre való képességet/.

A követelmények realizálása adekvát a kijevi előkészítő fakultás oktatási folyamatában. E követelmények minél tökéletesebb teljesítése érdekében alaposan megszervezett tudományos

munka folyik, két kiváló metódista, tanszékvezető /szekcióvezető/ irányításával M.P. Parahiná-val és G.I. Makarova docenssekkel. A pedagógusok módszertani kulturája és szakismerete magas, egyes esetekben kiváló /Beszpalenko, Prjagyina, Alekszejevna, Otrocserko, Lobanov, Galeckája, Zinaida, Makarova/ Könyveiket, módszertani munkáikat rendszeresen megjelenteti a kijevi egyetem, illetve cikkeiket publikálják a legjelentősebb szovjet módszertani folyóiratok, kiadványok stb.

Az új jelenségekre gyorsan reagálnak, egy sor metódikai kérdés önálló kidolgozásán fáradoznak /egy-egy tárgyak oktatásának metódikája, önállóság kérdése, a dialógus oktatása, **szóképzés**/ egymás kezdeményezéseit felkarolják. Miután a tudományos munka formája és a vezetés a legmesszebbmenőig demokratikus, igen kedvezően hat az egész kollektívára, a fakultás munkájára. A vezetők gondoskodnak arról, hogy egy-egy módszertani munka legalább egyszer a fakultás tanári testülete előtt, esetleg a vezető tanárok értekezletén elhangozzék, ahol megvitatják, javaslatokkal látják el a felolvasót a további kutatást illetően, ill. az egyetem megfelelő tanszékéről témavezetőt kérnek fel, ~~szak~~ értőt, a munka további tökéletesítése céljából. Amikor a hallgatók önállóságának problémáját vitatták meg a vezető tanárok értekezletén, engem is meghívtak. Az illető kolleganó a legközelebbi felolvasását már az egyetem pedagógiai tanszékén tartja, helyesebben ismerteti, ahol a végső simitásokat is elvégzik az adott munkán. Így publikálásra vagy tudományos fokozat elnyerésére egyaránt ~~al~~ kalmassá válik az anyag.

Meglepően jó a fakultás kádermunkája. Az intézetben tanítani óhajtó tanárokat előbb néhány évre laboránsként, könyvtárosként, titkárnóként alkalmazták, hogy módjuk legyen az ott folyó munkák előzetes alapos megismerésére. Pl. a dékán /nálunk igazgató/ titkárnője ellátja az adminisztratív teendőket és még 9 órában nyelven tanít, mindamelett neki is és másoknak is óralátogatási kötelezettségeik is vannak. Igen körültekintően foglalkoznak a fiatal pedagógusokkal /kb. a munkakezdéstől 5 évig tekinthető annak/ óráikat meglátogatják, időnként beszámoltatják

őket munkájukról az intézet fórumán, elméleti és gyakorlati segítséget nyújtanak nekik. Vezetőtanára minden esetben óralátogatásai alapján, nyilvánosan értékeli a "fiatal" pedagógus munkáját, s fokozatosan bevezetik /tanszékvezető és vezetőtanár/ a tudományos munkába is. A szekcióvezetők óriási mennyiségű munkát végeznek:

például G. I. MAKAROVÁNAK évi 300 kötelező órája van, 8 aspiránssal foglalkozik szinté naponta, tankönyvet ír, módszertani cikkeket, csaknem állandó jelleggel lektorálja az intézet pedagógusainak munkáit, vagyis konkrét segítséggel lendíti elő mind az oktató-nevelő munkát, mind a tudományosat. A vezetők szigorú elvként tartják számon a jelenlegi oktatásuk rendszeres elemzését, a hibák, hiányosságok felismerését ugyanolyan elismeréssel fogadják bárkitől, mintha valamelyik oktató egy-egy új eljárással segitené elő a fakultás munkáját,

A korszerű ellenőrzésre és vizsgáztatásra nagyon jó példát szolgál a kijevi fakultáson I. ISZAJEVA szakaszos szisztémája. Az egyetemeken elért gyenge tanulmányi eredmények szaktárgyakból, illetve a bukások és az évisméltések, valamint a szakváltoztatások nagy száma /orvosok, műszakiak között 20 % az utóbbi/ részben a mi nem kielégítő szakirányu előkészítésünk miatt van. A hosszabb időtartamu oktatás mellett fő feladatunk szerintem az óra korszerűsítése, intenzitásának fokozása, és soha nem lenne szabad megfélekednünk az ott tanító kollegáknak arról, hogy a szaktárgyuk nyelvét is oktatniok kell, nem csupán a tárgyat tanítani.

A statisztikai adatok szerint a hallgatók legnagyobb problémája a nyelvtanulás. Javaslatot kell kidolgoznunk a hallgatók szelektálását és irányítását illetően. A kijevi fakultás ez irányu tapasztalatait is felhasználva, nem megfelelő előképzettség után el kell tanácsolni a hallgatót, illetve valamilyen eredményre biztató tudás esetén alsóbb foku oktatási intézménybe irányíthatnánk őket. Csak igen alapos "felvételi", szelektáló munkával teremthetjük meg a bukás megszüntetését, mint ahogy Kijevben ~~az~~ má²¹ életék.

A kijevei előkészítő fakultáson egységes és differenciált oktató-nevelő munka folyik, Intézetünk számára sok tanulsággal szolgál, e munka tanulmányozása igen hasznos "továbbképzésnek" bizonyul valamennyi kiutazó pedagógus számára, amennyiben ezt oktató-nevelő munkánk tökéletesítése érdekében felhasználhatjuk.

Irodalom és megjegyzések

1. SZÜCS JÓZSEF: A sajtóóra jelentősége a magyar mint idegen nyelv oktatásában, Kézirat, 1972.
2. SZÜCS JÓZSEF: Duális programozott oktatás, Kézirat, 1972.
3. EPRIHOGYKO: Matematika /aritmetika, algebra, trigonometria/1970.
4. VARESCYAGIN, E.M.: Rol i meszto sztranovadenyija v praktike predodavanyija ruszkova jazika kak inosztránnovo /szerk./
Izd.Moszk. Un, 1969.
5. ART'SMOV.V.A: Pszihologija obucsenyija inosztrannia jazikam,
Izd. Proszvescyényija, Moszkva 1969.
6. SUBIN, E.P.: Osznovnös principi metodiki obucsonyija inosztrannim jazikam, Ucspegiz, Moszkva, 1963.
7. BELJAJEV, B.V.: Ocserki po pszichologii obucsenyija inosztrannim jazikam, Proszveschenyije, Moszkva, 1965.
8. PRAHINA M.F.: O.A. Szaszenko, L.A. Busmanova: Ruszkij jazik dija sztugyentov inosztrancev, Izd. Visszaja Skola, Kijev, 1971. tankönyv, amelyből a fonetikai bevezető után tanítanak.
9. MAKAROVA, G.I.: Szmotritye, szlosajtye, govoritye c. tankönyvsorozat /részben programozott tankönyvek/ munkatársa Pl. Mirnij atom4. knyiga, Izd Kijevsz Un, 1966
10. Nyelv és szakoktatásunk hiányosságainak részletesebb elemzését.
  1. Oktatásunk Achilles-sarka c. kéziratomban 1971.
- II. DÉRI MIKLÓSNÉ: Külföldi hallgatók Magyarországon Felsőoktatási Pedagógiai Központ Bp. 1972.